

Тегі, аты, әкесінің аты: Ерболатұлы Досым

Ғылыми дәрежесі, ғылыми атағы: физика-математика ғылымдарының кандидаты, доцент, Қазақстан Республикасы Ұлттық инженерлік академиясының корреспондент-мүшесі.

Қысқаша тарихи дерек:

Ерболатұлы Досым 1995 жылы Шығыс Қазақстан облысы Күршім ауданы Горный(Ақбұлақ) орта мектебін бітірген.

1995 жылы Шығыс Қазақстан мемлекеттік университетіне «Физика» мамандығы бойынша оқуға түсіп, 2000 жылы «Инженер-физик» біліктілігімен бітірді.

2000-2002 жылдар аралығында Шығыс Қазақстан мемлекеттік университетінің «Физика» мамандығы бойынша магистратурада оқыды, оны бітіргеннен кейін физика магистрі дәрежесін алды.

Ерболатұлы Д. 2003 жылы С.Аманжолов атындағы Шығыс Қазақстан мемлекеттік университетінің «Конденсацияланған заттар физикасы» мамандығы бойынша аспирантурасына оқуға түсіп, 2005 жылы бітірді.

2006 жылы Қазақстан Республикасы Ұлттық ядролық орталығында (Алматы қ.) D60.01.01 кеңесінде «40ХНЮ және 67КН5Б қорытпаларының асқынпластикалық және беріктік қасиеттеріне құрылымдық-фазалық күйлердің әсері» тақырыбында кандидаттық диссертациясын сәтті қорғады.

2020 жылы Семей қаласының Шәкәрім атындағы университетін 5В080200 – «Мал шаруашылығы өнімдерін өндіру технологиясы» мамандығы бойынша бітіріп, ауыл шаруашылығы бакалавры дәрежесін алды.

Еңбек жолын 2000 жылы Шығыс Қазақстан мемлекеттік университетінің эксперименттік физика кафедрасының инженері болып бастады.

Магистратура мен аспирантурадағы оқуын оқытушылықпен ұштастырып, С.Аманжолов атындағы ШҚМУ физика кафедрасында оқытушы, аға оқытушы, доцент, профессор қызметтерін атқарды.

2008 жылдан 2010 жылға дейін С.Аманжолов атындағы ШҚМУ ғылыми-зерттеу бөлімінің меңгерушісі болып жұмыс істеді. Осы кезеңде университет ғылымы белсенді дами бастады, жобалардың саны мен ғылыми гранттық және келісімшарттық қаржыландыру көлемі он есеге артты, елімізде ұжымдық пайдалануға арналған бес ұлттық ғылыми зертхананың бірі құрылды.

2011 жылдан 2016 жылға дейін С.Аманжолов атындағы ШҚМУ ұжымдық пайдалануға арналған ұлттық ғылыми зертханасының меңгерушісі болып

жұмыс істеді. Зертхананы заманауи құрал-жабдықтармен жабдықтауды және оны аккредиттеуді ұйымдастырды, Қазақстандағы және шет елдердегі ғылыми орталықтармен, кәсіпорындармен серіктестік орнатты.

С.Аманжолов атындағы ШҚМУ-дың энергия үнемдеу және баламалы энергия зертханасының меңгерушісі, «Инновация-коммерцияландыру-өндіріс» тәжірибелік-өнеркәсіптік алаңының меңгерушісі қызметтерін де атқарды.

2018 жылдан 2019 жылға дейін С.Аманжолов атындағы ШҚМУ жаратылыстану ғылымдары және технологиялар факультетінің деканы болып жұмыс істеді. Бакалавриат, аспирантура, докторантураның жаңа мамандықтарын ашу, көптілді топтар ашу, дуальды оқыту жүйесін дамытуды ұйымдастырды. 2019 жылы Қазақстан Республикасы Ұлттық инженерлік академиясының корреспондент-мүшесі болып сайланды.

2019 жылдан бастап 2022 жылға дейін «С.Аманжолов атындағы Шығыс Қазақстан университеті» коммерциялық емес акционерлік қоғамының оқу-әдістемелік жұмысы жөніндегі проректоры, басқарма мүшесі – академиялық қызмет жөніндегі проректоры қызметтерін атқарды.

Ол 40-тан астам жаңа білім беру бағдарламаларын, соның ішінде инновациялық бағдарламаларды ашуды және тізілімге енгізуді, университетте физика-химия ғылымдары бойынша диссертациялық кеңесті ашуды ұйымдастырды. Университеттің Академиялық кеңесін басқарды.

Ғылыми қызығушылықтары мен нәтижелері

Ерболатұлы Д. қатты дене физикасы, материалтану, нанотехнология, машина жасау және жаңартылатын энергия мәселелерімен белсенді түрде шетелдік ғылыми орталықтардың жетекші ғалымдарымен бірлесіп айналысады.

Ерболатұлы Д. бес өнеркәсіптік қорытпаның құрылымдық-фазалық күйін зерттей отырып, аса икемділік күйіне көшіру әдістерін белгіледі, бөлшектерді аса икемділік режимінде қалыптау технологиясын әзірледі. Тең арналы бұрыштық престоудің жетілдірілген әдістері әзірленді, 3D-шөктіру, оның көмегімен бірқатар металдар мен қорытпалардың қасиеттері жақсартылды, жел энергетикасында әзірлемелер бар.

Зерттеу нәтижелері бойынша жұмыс істейтін өнеркәсіптік көлденең сорғы әзірленді және құрастырылды. Сорғыны өндіру үшін әзірленген дәнекерлеу әдісі «СтальМашКом» ЖШС енгізілді (патент № 2954 - Орталықтан тепкіш сорғы).

Кремний нитридiмен модификацияланған полиуретаннан жасалған жұмыс дөңгелегі мен сорғы улитасы әзірленіп, өндіріске енгізілді (Өнертабысқа ҚР патенті 2019 жылғы 12 сәуірдегі № 33568 Б. № 15 полиуретан материалы).

Өскеменде бұйымдар жасалатын ағаш-полимерлі композиттердің қасиеттері зерттеліп, жетілдірілді.

Жылжымалы, смарт экоүйдің жетілдірілген дизайны әзірленді.

Зерттеу тақырыбы бойынша 150-ден астам ғылыми еңбектер жарияланған, оның ішінде 2 монография, 8 оқу-әдістемелік құрал, 6 өнертабысқа патент, 5 әзірлемелерді енгізу актісі.

Оның жетекшілігімен бір кандидаттық, бір докторлық диссертация (PhD), 18 кандидаттық диссертация және 60-тан астам магистрлік диссертация қорғалды. Ол мектеп оқушыларының жобаларын тиімді басқарады, олардың сегізі халықаралық байқауларда бірінші орын, бесеуі республикалық жоба байқауларында екінші орын алды.

Ерболатұлы Д. 6 мемлекеттік бюджеттік жобаға және 8 шаруашылық келісімшарт тақырыбына жетекшілік етті.

Ерболатұлы Д. Қазақстан Республикасының дарынды жас ғалымдарына арналған мемлекеттік ғылыми стипендиясының иегері (2008 ж.), Қазақстан Республикасы Тұңғыш Президентінің Қоры республикалық конкурсының жеңімпазы (2010). Университеттің дамуына қосқан зор үлесі үшін екі рет «Университеттің дамуына қосқан үлесі үшін» медалімен (2011, 2017 ж.), 2012 жылы төсбелгісімен және «Университет мақтанышы» құрметті атағымен, 2022 ж. . Абай медалі.

2018 жылы Қазақстан Республикасында ғылымды дамытуға сіңірген еңбегі үшін Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігінің төс белгісімен Д.Ерболатұлы марапатталды.

Негізгі ғылыми жетістіктер келесі еңбектерде көрсетілген:

1. Aidyn Tussupzhanov, Dosym Yerbolatuly Ludmila I. Kveglis, Aleksander Filarowski Investigation of Structural-Phase States and Features of Plastic Deformation of the Austenitic Precipitation-Hardening Co-Ni-Nb Alloy // Metals. MDPI, г.Базель, Швейцария, 2018, 8(1), 19

2. A. Tussupzhanov, D. Yerbolatuly, L.I. Kveglis, A. Žak & A. Filarowski Investigation of the structural-phase state undersuperplastic deformation of the Co-Ni-Nb alloy Phase Transitions, 2019

3. Buitkenov Dastan, Rakhadilov Bauyrzhan, Erbolatuly Dosym and Sagdoldina Zhuldyz. Influence of Heat Treatment on the Phase Composition and Microhardness of Coatings Based on Ti₃SiC₂/TiC Key // Engineering Materials/ 2020 Trans Tech Publications Ltd, Switzerland. Vol. 839, pp 137-143

4. Buitkenov Dastan, Rakhadilov Bauyrzhan, Erbolatuly Dosym, Sagdoldina Zhuldyz. Influence of Heat Treatment on the Phase Composition and Microhardness of Coatings Based on Ti₃SiC₂/TiC // Key Engineering Materials/ 2020 Trans Tech Publications Ltd, Switzerland. Vol. 839, pp 137-143

5. Bauyrzhan Rakhadilov, Nurgamit Kantay, Zhuldyz Sagdoldina, Dosym Erbolatuly, Gulsym Bektasova and Maciej Paszkowski Experimental investigations of Al₂O₃- and ZrO₂-based coatings deposited by detonation spraying // Materials Research Express 8 (5), 056402 (2021)

6. Buitkenov D.B. Rakhadilov B.K., Wieleba W., Kylyshkanov M.K., Yerbolatuly D. Impact of the detonation gas spraying mode on the phase composition and adhesional strength of Ti-Si-C coatings // Bulletin of the University of Karaganda-Physics, 2020. № 1. P. 59-64.

7. Almira Zhilkashinova, Mazhyn Skakov, Madi Abilev, Dosym Yerbolatuly Effect of Alloying Elements on the Structural Phase State of Hadfield Steel // Journal of Materials in Civil Engineering 33 (11), 04021324 (2021)

8. S. Kabdrakhmanova, Esbol Shaimardan, Kydyrmolla Akatan, Bagadat Selenova, Almira Zhilkashinova, D. Erbolatuly, Mazhin Skakov Preparation and Characterization of the Catalyst Based on the Copper Nanoparticles // Int. J. Nanosci. Nanotechnol., Vol. 18, No. 1, March 2022, pp. 1-10

Фамилия, имя, отчество Ерболатұлы Досым

Ученая степень, ученое звание кандидат физико-математических наук, ассоциированный профессор, член-корреспондент Национальной инженерной академии РК.

Краткая историческая справка

Ерболатұлы Досым в 1995 году окончил Горновскую (Акбулакскую) среднюю школу Курчумского района ВКО.

В 1995г. поступил в Восточно-Казахстанский государственный университет по специальности «Физика» и в 2000 году окончил с присвоением квалификации «Инженер-Физик».

В период с 2000 по 2002 гг. обучался в магистратуре ВКГУ по специальности "Физика" после окончания, которой ему присвоена степень магистра физики.

Ерболатұлы Д. в 2003 году поступил и в 2005 году окончил очное отделение аспирантуры ВКГУ им. С.Аманжолова по специальности 09.00.08-«Физика конденсированного состояния».

В 2006 году успешно защитил кандидатскую диссертацию на тему «Влияние структурно-фазовых состояний на сверхпластические и прочностные свойства сплавов 40ХНЮ и 67КН5Б» в совете Д60.01.01 при Национальном ядерном центре РК (г. Алматы).

В 2020 году окончил Университет имени Шакарима г.Семей по ОП 5В080200-Технология производства продуктов животноводства и получил степень бакалавра сельского хозяйства.

Трудовую деятельность начал с 2000г. инженером кафедры экспериментальной физики Восточно-Казахстанского государственного университета. Учебу в магистратуре и аспирантуре совмещал с преподавательской деятельностью, работал преподавателем, старшим преподавателем, доцентом, профессором кафедры физики ВКГУ им. С.Аманжолова.

С 2008 по 2010 гг. работал начальником научно-исследовательского управления ВКГУ им. С.Аманжолова, в этот период университетская наука активно начала развиваться, в десятки раз увеличилось количество проектов и объем грантового и хоздоговорного финансирования науки, создана одна из

пяти в стране национальных научных лабораторий коллективного пользования.

С 2011 по 2016 гг. работал руководителем-заведующим национальной научной лаборатории коллективного пользования ВКГУ им. С.Аманжолова, организовал оснащение лаборатории современным оборудованием и её аккредитацию, налажены партнерские связи с научными центрами и предприятиями Казахстана и зарубежных стран.

Работал также заведующим лаборатории энергосбережения и альтернативной энергетики, заведующим опытно-промышленной площадки «Инновация-Коммерциализация-Производство» ВКГУ им. С.Аманжолова.

С 2018 по 2019 гг. работал деканом факультета естественных наук и технологий ВКГУ им. С.Аманжолова, организовал открытие новых специальностей бакалавриата, магистратуры и докторантуры, открытие полиязычных групп, развитие дуальной системы обучения. В 2019г. избран член-корреспондентом Национальной инженерной академии РК.

С 2019г. по 2022г. работал на должностях проректора по учебно-методической работе, членом правления-проректором по академическим вопросам Некоммерческого акционерного общества «Восточно-Казахстанский университет им. С.Аманжолова». Организовал открытие и внесение в реестр более 40 новых образовательных программ, в том числе инновационных, открытие в университете диссертационного совета по физико-химическим наукам. Возглавлял Академический совет университета.

Научные интересы и результаты

Ерболатұлы Д. активно занимается проблемами физики твердого тела, материаловедения, нанотехнологий, машиностроения и возобновляемой энергетики в сотрудничестве с ведущими учеными зарубежных научных центров.

Ерболатұлы Д. установлены способы перевода пяти промышленных сплавов в состояние сверхпластичности с изучением их структурно-фазового состояния, разработаны технологии формовки деталей в режиме сверхпластичности. Разработаны усовершенствованные способы равноканального углового прессования, 3D-осадки с помощью которых на порядок улучшены свойства ряда металлов и сплавов, есть разработки по ветровой энергетике.

Разработан и собран действующий промышленный горизонтальный насос на основе результатов исследований. Разработанный сварочный способ производства насоса внедрен в ТОО «СтальМашКом» (Патент №2954 - Центробежный насос).

Разработаны и внедрены в производство рабочие колеса и улиты насоса из полиуретана, модифицированного нитридом кремния (Патент РК на изобретение №33568 от 12.04.2019г. бюлл. №15 Полиуретановый материал).

Изучены и улучшены свойства древесно-полимерных композитов из которых производятся изделия в г.Усть-Каменогорск.

Разработана усовершенствованная конструкция мобильного, умного экодома.

По теме исследования опубликованы более 150 научных работ, в том 2 монографии, 8 учебно-методических пособий, 6 патентов на изобретения, 5 актов внедрения разработок.

Под его руководством защищены одна кандидатская диссертация, одна докторская диссертация (PhD), 18 магистерских диссертаций и более 60 дипломных работ. Он эффективно руководит проектами школьников, восемь из которых выиграли первое место на международных конкурсах и пятеро заняли второе место на республиканских конкурсах проектов.

Ерболатулы Д. руководил 6 госбюджетными проектами и 8 хоздоговорными темами.

Ерболатулы Д. является обладателем государственной научной стипендии для талантливых молодых ученых РК (2008г.), победителем республиканского конкурса Фонда Первого Президента РК (2010г.). За большой вклад в развитие университета награжден дважды медалью «За вклад в развитие университета» (2011г., 2017), в 2012 г. нагрудным знаком и почетным званием «Гордость университета», в 2022г. медалью Абая.

В 2018г. Ерболатулы Д. награжден нагрудным знаком МОН РК за заслуги в развитии науки Республики Казахстан.